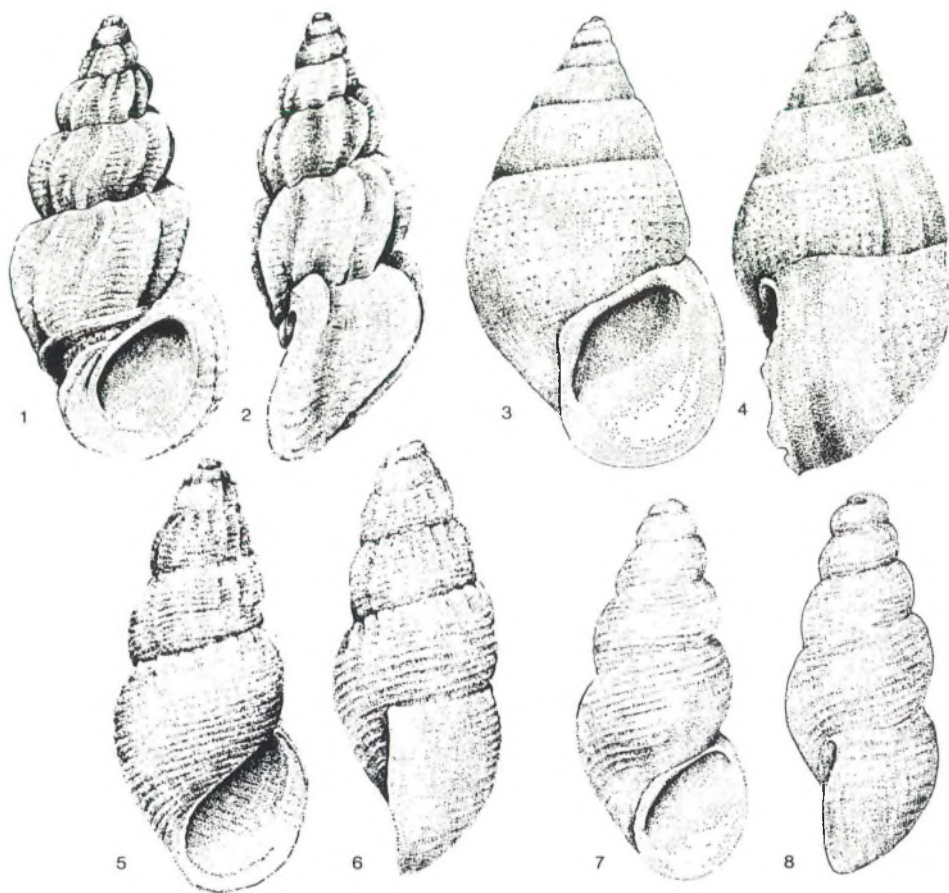

Schelpen verzamelen in de huiskamer

Het zoeken in gruis afkomstig uit Saint Jacut en Trébeurden in Noord-Bretagne

J. van der Linden

1 - 2. *Manzonina crassa* (Kanmacher), 5 mm.

5 - 6. *Onoba striata* (Montagu), 3.7 mm.

3 - 4. *Rissoa lilacina* Recluz, 5 mm.

7 - 8. *Onoba proxima* (Alder), 3.3 mm.

Eén van de grootste charmes van een bezoek aan het strand van Saint Jacut, is het bijna steeds aanwezige schelpengruis. Niet iedere verzamelaar heeft belangstelling voor de zeer kleine soorten en het geduld om ze uit te zoeken. Toch is het een wezenlijk deel van onze hobby, alleen al door het feit dat de kleintjes in soorten-

aantal de grotere schelpen verre overtreffen.

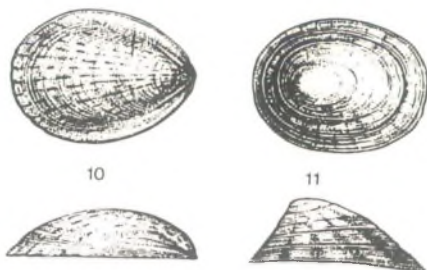
Het echte veldwerk is in dit geval gemakkelijk en weinig tijdrovend. Een vluchtige inspectie van het bezochte strand leert u in één blik of er al dan niet belangwekkend schelpengruis aanwezig is. Aangezien het bijna steeds vrij hoog op het strand ligt, wacht u met verzamelen tot de

vloed weer komt opzetten en ander werk beëindigd moet worden. U loopt dan niet de gehele tijd met een zware zak te sjouwen. Voor het verzamelen heeft u slechts een fijnmazige nylon boodschappentas nodig, overal voor enkele gulden te koop. Op de daarvoor in aanmerking komende plaatsen veegt u met de hand het gruis bijeen: haal al te grote brokstukken er meteen uit en vul uw tas. Heeft u op deze wijze voldoende verzameld, loop dan naar een plek waar reeds voldoende diep water staat en dompel uw tas er in. Haal het geheel, goed schuddend enige malen door het zeewater en wolven zand verdwijnen uit uw buit, de portie voor minstens een derde deel lichter makend. Vervolgens zwaait u de gevulde tas een tijdje krachtig rond, waardoor ook het water grotendeels uit het gruis zal verdwijnen. Teruggekomen op de kampeerplaats of in het hotel, hangt u als het mogelijk is de tas een tijdje te drogen in de zon, waarna het verzamelde kan worden opgeborgen in een plastic zak of doos, voorzien van een vindplaatsetiket, zeker als u van plan bent ook elders nog gruis te verzamelen. Het verdient aanbeveling om het vindplaats-etiket in een afgesloten plastic buisje te stoppen, daar het gruis vaak toch nog wat vochtig is. Thuis gekomen kunt u het beste uw vondsten een tijd laten nadrogen, uitgespreid op kranten en bij voorkeur niet in de felle zon om vervolgens aan het verzamelen te beginnen.

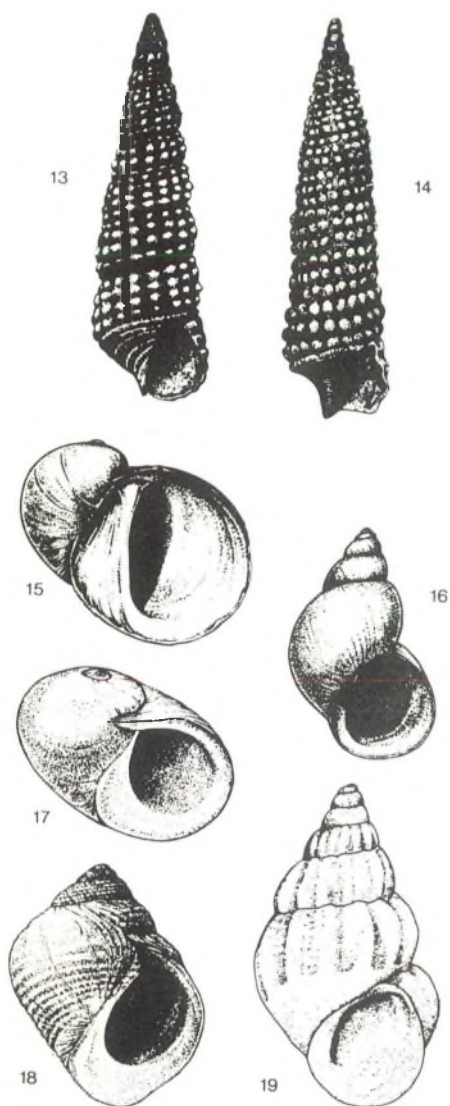
De benodigdheden zijn een stuk stevig zwart papier of glad karton, een pincet, wat doosjes of buisjes, een goede verlichting en zoals reeds gezegd wat geduld. Eerst zou ik echter het gruis nogmaals door een fijne zeef halen. Ten eerste om het nog aanwezige zand kwijt te raken (later onder vergroting apart nazoeken!), ten tweede om door middel van ronddraaiende en schuddende bewegingen het grove gruis boven te krijgen. Dit kunt u dan verwijderen en afzonderlijk nakijken op eventuele vondsten. Ten slotte houdt u dan mooi gelijkmatig gruis over.

Spreid het beetje voor beetje uit over het stuk zwarte papier en begin met verzamelen.

Het eerste wat opvalt is het enorme aantal *Bittium reticulatum* (Da Costa). In verhouding bijna

9. *Emarginula fissura* (L.), 8 mm.
 10. *Helcion pellucidum* L., 10 mm.
 11. *Acmaea virginea* (Müller), 9 mm.
 12. *Caecum glabrum* (Montagu), 1.5 mm.
 Links een volwassen exemplaar.

13. *Bittium reticulatum* (Da Costa), 6 mm.
 14. *Cerithiopsis tubercularis* (Montagu), 6 mm.
 15. *Stenotis pallidula* (Da Costa), 8.6 mm.
 16. *Lacuna vincta* (Montagu), 7 mm.
 17. *Littorina obtusata* L., 10 mm.
 18. *Littorina saxatilis* (Olivi), 10.5 mm.
 19. *Turboella parva* (Da Costa), 4.2 mm.

evenveel als alle andere soorten schelpen bij elkaar. Let wel op, er zitten ook enkele *Cerithiopsis tubercularis* (Montagu) tussen die op het eerste - en zelfs tweede - gezicht sterk lijken op *Bittium*. De volgende buikpotigen komen wat hoeveelheid betreft op een gedeelte tweede plaats: *Rissostomia membranacea* (J. Adams), *Tubeolla parva* (Da Costa), *Rissoa lilacina* Recluz, *Tricolia pullus* L. en de beide alikruiken, *Littorina saxatilis* (Olivi) en *L. obtusata* L.

Bij wijze van spreken kunt u het bovenstaande vinden in iedere vingerhoed vol gruis. Neemt u ongeveer een half pond gruis uit Saint Jacut dan zult u daar vrijwel zeker ook het volgende in aantreffen: *Cingula cingillus* (Montagu), *Manzonina crassa* (Kanmacher), *Alvania lactea* (Michaud), *Peringea ulvae* (Pennant), *Onoba striata* (Montagu) en de beide Lacunidae, *Lacuna vincta* (Montagu) en *Stenotis pallidula* (Da Costa) in een verhouding van zo'n 5 op 1. Verwar de laatste soort echter niet met kleine witte *Littorina obtusata*. *Stenotis pallidula* lijkt daar veel op, doch is ervan te onderscheiden door het bezit van een duidelijke navel (Afb. 15).

Verder vindt u: *Acmaea virginea* (Müller) - zelden mooi - en *Emarginula fissura* (L.) in een verhouding 10 op 1, de kleine soorten uit de Nassaridae en *Jujubinus striatus* (L.) en *J. exasperatus* (Pennant). Onlangs vond ik ook nog een tiental exemplaren *Jujubinus montagui* (Wood). De juveniele vormen van de grotere soorten zijn bewust weggelaten uit de opsomming, hoewel het aardig is om bijvoorbeeld een reeks purperslakken of *Ocenebra erinacea* (L.) op te bouwen vanaf een lengte van 2 à 3 mm.

Apart noem ik de Turridae. Van deze familie vindt u in het gruis regelmatig *Bela nebula* (Montagu) en wel tweemaal zoveel als alle andere Turridae bij elkaar. Verder trof ik aan *Mangelia costata* (Donovan), *Mangelia coarctata* (Forbes), *Belaspira rufa* (Montagu) en *Raphitoma purpurea* (Montagu). Merkwaardig genoeg, laatstgenoemde vrijwel steeds beschadigd, terwijl toch de meeste tere soorten zoals die der Philinidae volkomen gaaf te vinden zijn. Veel zeldzamer zijn *Raphitoma linearis* (Montagu) en *Raphitoma*

echinata cordieri (Payraudeau) welke ook wel *Raphitoma asperrima* (Brown) wordt genoemd. Ten slotte nog *Bela laevigata* (Philippi) en de mooie, maar echt zeldzame *Mangelia attenuata* (Montagu).

De tweekleppigen zijn veel minder in het gruis vertegenwoordigd. Toppers uit deze groep zijn *Loripes lacteus* (L.) en *Cardium exiguum* (Gmelin). Regelmatig zijn daarnaast nog te vinden losse kleppen van *Thyasira flexuosa* (Montagu), soms zeer veelvuldig, *Nucula nucleus* (L.), vaak doubletten, *Mysella bidentata* (Montagu) en *La-sea rubra* (Montagu). Tot de zeldzamer soorten behoren *Goodallia triangularis* (Montagu), *Lucinoma borealis* (L.), *Venus ovata* Pennant, en kleine niet fraaie *Striarca lactea* (L.). Ik vond ook een twaalfal kleppen *Limatula subauriculata* (Montagu).

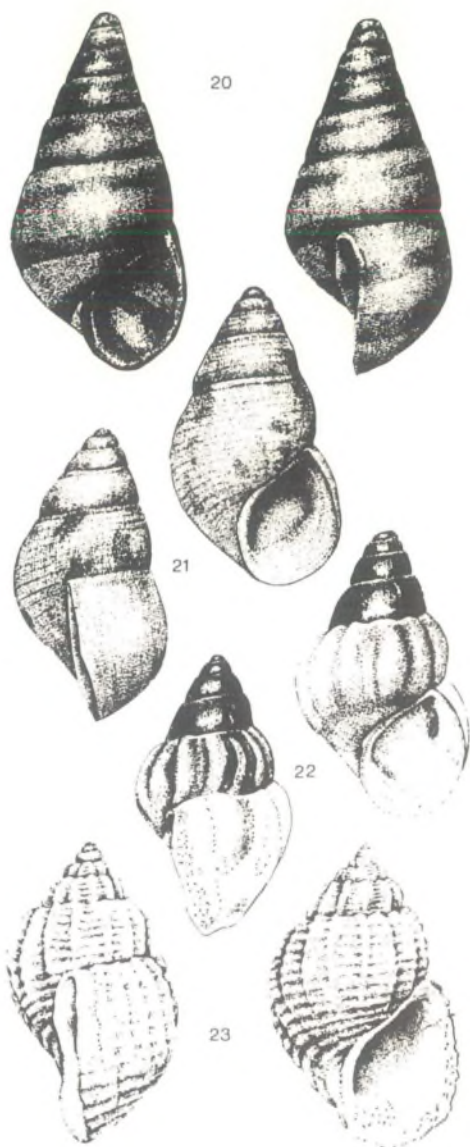
Tenslotte kom ik toe aan de min of meer "zeldzame" gastropoden die ik in de loop van enkele jaren uit minstens 50 liter gruis heb gedestilleerd: *Retusa obtusa* (Montagu), *Retusa truncatula* (Bruguière) en *Cylichnina nitidula* (Lovén) ieder ongeveer 25 exemplaren. Een stuk of 10 *Acteon tornatilis* (L.), en van de Ellobiidae: *Leucophytia bidentata* (Montagu) - 20, *Ovatella myosotis myosotis* (Draparnaud) - 30 en *Ovatella myosotis denticulata* (Montagu) - 5.

Van de familie der Pyramidellidae evenals de Turridae een moeilijk te determineren groep noem ik: *Turbonilla lactea campanellae* (Philippi) - 7 en van *Turbonilla rufa* (Philippi) één mooi exemplaar van 15 mm.

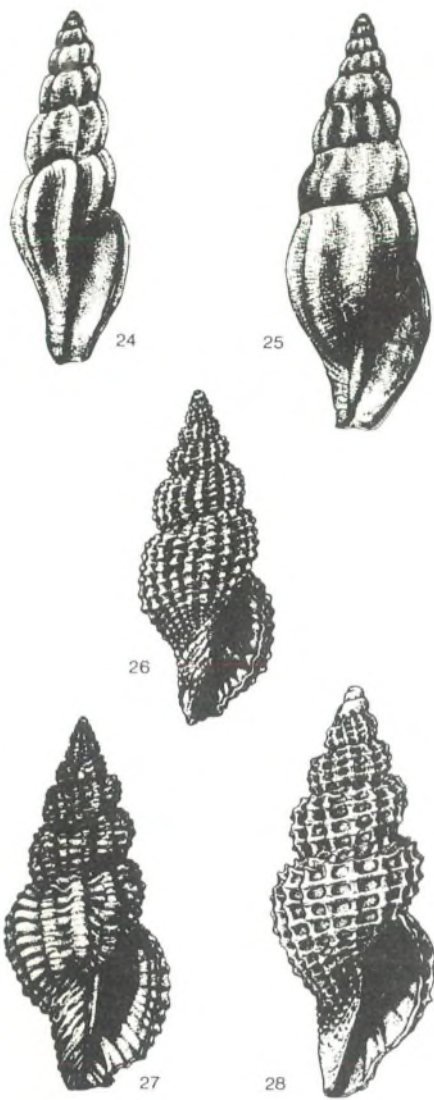
Van de Chrysallidae komt *Chrysallida terebellum* (Philippi) - 25 het meeste voor, verder trof ik aan *Chrysallida decussata* (Montagu) - 1, *Chrysallida suturalis* (Philippi) - 2, *Chrysallida fenestrata* (Forbes) - 6, *Chrysallida spiralis* (Montagu) - 10, *Chrysallida alleryi* (Kobelt) - 2, *Chrysallida excavata* (Philippi) - 1 en tevens een zestal verschillende *Odostomia* soorten.

Tornus subcarinatus (Montagu) vinden we relatief heel wat meer. Ik heb er 60 à 70, wat dus neer komt op 1 à 2 per liter gruis.

Mijn kennis van het gruis uit Trébeurden (Côte de Granite Rose) 100 km ten westen van Saint Ja-

20. *Cingula cingillus* (Montagu), 3.7 mm.
 21. *Cingula semistriata* (Montagu), 2.1 mm.
 22. *Turboella parva* (Da Costa), 3.5 mm.
 23. *Alvania lactea* (Michaud), 5.5 mm.

24. *Mangelia coarctata* (Forbes), 13 mm.
 25. *Bela nebula* (Montagu), 15 mm.
 26. *Raphitoma purpurea* (Montagu), 9 mm.
 27. *Raphitoma linearis* (Montagu), 10 mm.
 28. *Raphitoma echinata cordieri* (Payraudeau),
 11 mm.

cut, is veel beperkter, omdat daar veel minder vaak goed gruis aanwezig is. In totaal zal ik zo'n 10 liter hebben uitgezocht. Niet alleen kwalitatief maar ook kwantitatief is het stukken minder dan dat van Saint Jacut. Toch zijn er duidelijke verschillen aan te geven.

Hoewel ook hier *Bittium reticulatum* (Da Costa) de hoofdmoot vormt is hierin al verschil te constateren. De *Bittium* uit Saint Jacut is gemiddeld 50% groter en veel lichter van kleur dan die uit Trébeurden. Daarentegen zijn van laatstgenoemde vindplaats *Stenotis pallidula* en *Lacuna vincta* weer opvallend veel groter en verser terwijl *Lacuna vincta* ook veel mooier gebandeerd is dan de vrijwel witte, vermoedelijk afgesleten exemplaren van Saint Jacut.

Naar verhouding zijn er in Trébeurden ook veel meer Retusidae in het gruis te vinden met als extra soort *Mamilloretusa mamillata* (Philippi). *Cingula cingillus*, *Turboella parva*, *Onoba striata* en *Onoba proxima* (Alder) zijn ook vrij ruim vertegenwoordigd. Bovendien vond ik veel kleine maar fraaie exemplaren *Helcion pellucidum* (L.), welke ik nooit aantrof in het gruis van Saint Jacut. Caecidae trof ik daar evenmin aan, in Trébeurden daarentegen vond ik *Caecum trachea* (Montagu) in grote getale maar ook van de iets minder voorkomende *Caecum glabrum* (Montagu) heb ik een dertigtal gave exemplaren.

Letterlijk een apart verhaal is de vondst van twee *Caecum clarkii* (Carpenter) in mei 1982. Sinds enige jaren is dit een voor noord-west Europa nieuw voorkomende soort.

Turridae zijn ook in aantal en soorten minder vertegenwoordigd dan in Saint Jacut. Een uitzondering hierop is de prachtig getekende *Mangelia costulata* (Blainville). Deze wel 15 mm lange exemplaren heb ik echter niet in het gruis doch in de vloedlijn gevonden waarbij zelfs levende exemplaren.

In het gruis heeft *Bellaspira rufa* de overhand, gevolgd door *Mangelia costata*. Andere Turridae soorten komen in Trébeurden niet of slechts sporadisch voor.

Wat betreft de Pyramidellidae zijn de vondsten tot nu toe beperkt tot *Odostomia plicata* (Monta-

gu), een exemplaar *Chrysallida suturalis*, een tiental *Chrysallida terebellum* (Philippi) en enkele *Turbonilla acutissima*. Eveneens is er sprake van een gering aantal soorten Rissoidae, ben ik in het gruis van Saint Jacut enige honderden *Alvania lactea* tegengekomen in mijn collectie zijn er zegge en schrijve slechts drie uit Trébeurden. Ik noem nog *Cingula semistriata* (Montagu), *Rissoella diaphana* (Alder), *Rissoa guérini* Recluz en *Barleeia rubra* (A. Adams).

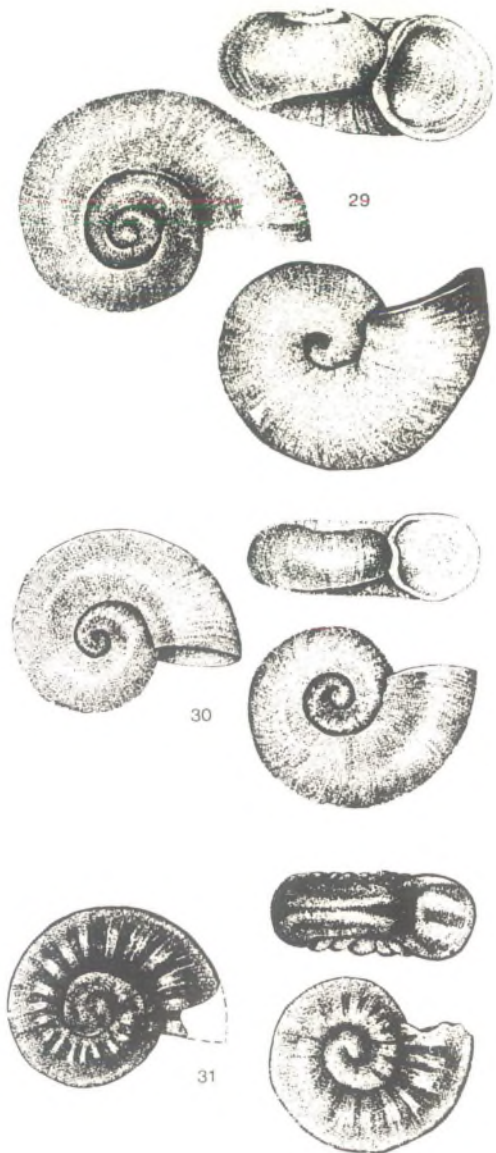
Ten slotte nog enkele *Philine catena* (Montagu) en *Lamellaria latens* (Müller) en *Otina otis* (Turton).

Het is aan te raden het gruis gevonden in Trébeurden van te voren niet al te zeer uit te wassen. Er zitten namelijk vrij veel soorten in die zo klein zijn dat ze door middel van de hier beschreven behandeling verloren gaan. Wel is het noodzakelijk gebruik te maken van een bij voorkeur tienmalige vergroting omdat de schelpjes met het blote oog nauwelijks zijn te zien.

Ik noemde reeds de verschillende Caecidae en verder zult u de aldaar meest voorkomende kleine schelp van *Skeneopsis planorbis* (Fabricius) vinden. Ik vond er meer dan honderd en slechts vier in Saint Jacut. Een enkele maal treft u een exemplaar aan van de nog kleinere *Ammonicera rota* (Forbes en Hanley), *Omalogyra atomus* (Philippi) en *Skenea cutleriana* Clark.

Ik hoop u met het bovenstaande enig idee te hebben gegeven van wat er al zo te vinden is in een beetje onooglijk gruis. Op deze wijze kunt u uw verzameling vrij gemakkelijk uitbreiden met tientallen soorten. Een waarlijk boeiend onderdeel van onze hobby.

De afbeeldingen bij dit artikel werden ontleend aan: HUBENDICK, B. & A. WAREN, 1976. Framgala-de Snäckor fran Svenska Västkusten, Göteborgs Naturhistoriska Museum.

29. *Skeneopsis planorbis* (Fabricius), 1.2 mm.

30. *Omalogyra atomus* (Philippi), 0.8 mm.

31. *Ammonicera rota* (Forbes & Hanley), 0.5 mm.